

Agneta P. Blom, "Chefliv – Landstingschefer ur ett genusperspektiv"

Författaren är filosofie doktor i statsvetenskap och verksam vid Högskolan i Örebro. Boken är utgiven på Landstingsförbundet, Stockholm, 1998. Omfattningen är 155 sidor.

Boken recenseras av Rolf Solli, docent i företagsekonomi och prefekt vid Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet

Litteratur med nyckelord som genus, ledarskap, makt dimper ner på skrivbordet i en strid ström. Själv läser jag litteraturen så gott jag hinner och det tycker jag att många skall göra. Jämställdhetsfrågan har en betydande rättvisedimension. För mig är det dock lika mycket en fråga om att finna variabler som talar om vad effektivare ledarskap och därmed effektivare organisationer är. Utgår man som Blom från att ledarskap i allt väsentligt är sociala konstruktioner och i mycket liten grad har med biologi och genetik att göra blir jakten på effektivitet än rimligare. Oavsett vilken sektor/bransch som väljs dominerar män när det gäller innehav av ledande positioner. Ännu har jag i litteraturen inte hittat några argument som tyder på att kvinnor per definition skulle vara sämre ledare än män, jag lever därför med hypotesen att vi har en outnyttjad poten-

tial i form av kvinnor i våra val av ledare.

Just att det finns förhållandevis få kvinnor som har ledande positioner gör det svårt att studera skillnaden mellan män och kvinnor. Agneta P. Blom har tacklat problemet med att kunna jämföra kvinnliga och manliga chefer genom att studera en bransch där det faktiskt finns en hel del kvinnliga chefer – landstingen. Syftet med Bloms studie är att empiriskt analysera likheter och skillnader mellan manliga och kvinnliga chefer på hög administrativ nivå i landstingen. Blom är särskilt intresserad av hur omgivande strukturer, till exempel hemarbetet och nätverk, skapar särskilda förutsättningar för kvinnliga chefer och deras möjligheter att på jämlika villkor med männen hävda sig som chefer.

Bokens empiri är inhämtad med tre olika tekniker. En enkät till alla kvinn-

liga förvaltningschefer som landstingsförbundet känner till har genomförts. Man identifierade 94 kvinnor, av dessa svarade 78. Gruppen kvinnor matchas mot ett urval av manliga förvaltningschefer och där var det 75 som svarade. Blom använder också en dagboksteknik där 10 förvaltningschefer fört detaljerad dagbok under minst en vecka. Såvitt jag kan förstå intervjuade Blom aldrig några förvaltningschefer men väl medarbetare till vardera tre kvinnliga och tre manliga förvaltningschefer. Sammanfattningsvis karakteriserar Blom förvaltningscheferna som "en speciell sorts elit i det svenska samhället med påfallande stort inslag av människor i ungefär samma ålder, som härstammar från en 'lägre' social bakgrund och som i hög utsträckning har utbildat sig på högskolenivå" (sidan 136).

Överlag kan man säga att Bloms empiri visar på betydligt fler likheter mellan kvinnliga och manliga förvaltningschefer än olikheter. De olikheter som kan läsas ur enkäten är föga överraskande. Kvinnor har lägre lön och de har i övrigt sämre anställningsvillkor än sina manliga kolleger. Män säger sig arbeta lite mer än kvinnorna, särskilt gäller det under det som kallas semester. Hemmasfären hanteras olika. Männerna har för det mesta den så kallade markservicen ordnad medan kvinnorna lever i mer jämlika förhållanden. Sammantaget har alltså kvinnorna sämre förutsättningar att hänge sig åt arbetet än männen. Resultaten är så långt föga överraskande.

När ledarna i enkäten ombads besvara frågor om det dagliga arbetet framkommer inga påtagliga skillnader. Kvinnor rangordnar arbetsuppgifter på i stort sett samma sätt som män. Förvaltningscheferna kan med andra ord inte

klassificeras i könsstereotyper utifrån egna beskrivningar. Intervjuerna med medarbetarna ger en helt annan bild. Medarbetarna beskriver ofta sina chefer i termer som vi vanligen tillskriver män och kvinnor. Det är med andra ord omgivningen som använder stereotyper, inte ledarna själva. Lite mer komplicerad blir bilden när "dagbokscheferna" tolkas. Kvinnorna framträder via dagböckerna som mer relationsorienterade än männen. Vidare är de mer närvarande på sin arbetsplats än männen som är mer rörliga. Ett annat sätt att sammanfatta studien är alltså "att de kvinnliga landstingscheferna förefaller leva ett mer komplicerat liv än sina manliga kolleger" (sidan 138).

Måhända har det med att Landstingsförbundet finansierat studien att göra men i vilket fall är det så att slutet av boken handlar mer om goda råd för ökad jämställdhet än teoriutveckling. Blom resonerar bland annat om hembiträdesfrågan och arbetstidens förläggning. Bloms huvudråd kan sammanfattas som att det handlar om att förändra människors normer. Ett något överraskande råd är följande; "För att få bort konfliktpotentialen i frågan om fler kvinnliga chefer och behovet av mer 'kvinnligt' ledarskap bör vi helt enkelt sluta tala om 'kvinnligt' och 'manligt' i detta sammanhang" (sidan 143). En tolkning av nyssnämnda råd är väl att boken aldrig borde ha skrivits, i vart fall inte på det sätt som det är gjort. En annan tolkning av citatet är att Blom ansluter sig till Mats Alvesson som föreslår "ett intresse för kulturella former av maskulinitet och femininitet snarare än fokusering på män och kvinnor definierade som kroppar" (Alvesson 1997 sidan 330). Det är med andra ord inte gynekologerna som skall avgöra den

samhällsvetenskapliga kategoriseringen, det är en fråga för samhällsvetare.

Det som egentligen förvånar mig mest i den här recenserade boken är Bloms metodval. Det är inte likt henne att basera sina iakttagelser på enkäter (se Blom 1994). Förvisso har enkäter av den här använda slaget sina poänger, men de är svåra att använda om forskningsfältet inte redan är mycket väl kartlagt. Mycket riktigt blir därför resultatet ungefär det vi tror att det skall bli. Som läsare undrar jag hela tiden varför hon inte försökt komma närmare förvaltningscheferna genom att åtminstone intervjua en del av dem. Dagböckerna hade varit en bra utgångspunkt för intervjuerna (jämför Källström och Solli 1997). Eller varför inte följa cheferna i deras dagliga arbete, andra har gjort det

och hittat intressanta mönster (se till exempel Cregård 1996 eller Czarniawska 1998). Medarbetarna kunde med fördel ha studerats med enkäter i den mån det inte finns obegränsade resurser. Ett annorlunda förfaringssätt hade gett mer överraskande i betydelsen större bidrag till forskningsfältet.

Trots min kritik har boken en roll att spela. Inte minst inom landstingsvärlden där man i vart fall statistiskt kommit längre när det gäller jämställdhet och ledarskapsfrågan. Där om någonstans borde det finnas läge att diskutera de normförändringar som Blom vill föra upp på agendan. Den som söker litteraturöversikter på området kan få ut riktigt mycket ut av boken.

Referenser

Alvesson, Mats, 1997

"Kroppsräkning, konstruktion av kön och offentliga organisationer". I Sundin, Elisabeth (red.), 1997, "Om makt och kön: i spåren av offentliga organisationers omvandling: rapport till Utredningen om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män". (SOU 1997:83). Stockholm: Fritze

Blom, Agneta P., 1994

"Kommunalt chefskap: en studie om ansvar, ledarskap och demokrati". Lund: Dialogos

Cregård, Anna, 1996

"Skolchefers arbete: om chefskap och styrning inom skolsektor". Göteborg: CEFOS

Czarniawska, Barbara, 1998

"Narrative approach in organization studies". Thousand Oaks: SAGE.

Källström, Anders och Rolf Solli, 1997

"Med takt och taktik : om den ekonomiska krisen, våra kommuner och det kommunala ledarskapet". Göteborg: BAS